

Atıklardan Sağlıklı Bitkilere...

Meyve ve sebzelerin kabukları, çekirdekleri, sapları ya da çürümüş kısımları, yumurta kabukları, kahve ve çay posaları, tuvalet kâğıdı kartonları, boyasız atık kâğıtlar, yumurta kartonları, eski gazeteler, biçilmiş çimler, yapraklar, otlar hatta talaş parçaları... Bunların hepsi evlerimizden, çoğunlukla da mutfağımızdan ve bahçemizden çıkan atıklar. Peki bu atıkları evinizde ya da bahçenizde kompost adı verilen bir çeşit gübreye dönüştürebileceğinizi biliyor musunuz?

Kompost yapmak için biriktirilmiş atıklar

Kompost yapımında organik, yani kökeni bitkisel ya da hayvansal olan bazı atıklar kullanılıyor. Bu atıkların yapısında bitkilerin gereksinim duyduğu temel besinler bulunuyor. Evlerimizdeki organik atıkları kompost yapmak için biriktirmek, hem evden çıkan atıkların azalmasını hem de toprağın zenginleşmesine katkıda bulunan bir çeşit gübre elde etmemizi sağlıyor.

Aslında her organik atık kompost yapımında kullanılmıyor. Kompost yaparken hazırlanan karışımın içine et ve süt ürünleri, kömür, yağlı atıklar, soğan, sarımsak ve narenciye atıkları, pişmiş yemekler, balık, kemik, insan ve evcil hayvan dışkısı, yağlı ya da renkli kâğıtlar koymamak gerekiyor.

Kompost yapımında kullanılan organik atıkların bazıısı karbon bakımından, bazııysa azot bakımından zengin oluyor. Karbon bakımından zengin olanlar kahverengiler, azot bakımından zengin olanlar yeşiller olarak adlandırılıyor. Kompost yaparken kahverengi ve yeşillerden belirli oranlarda kullanmak kompostun verimliliğini artırıyor.

Talaş parçaları kahverengiler arasında sayılıyor.

Dijitalimaj / Alamy

Fındığın zurufu yani dış kabuğu kompostta karbon bakımından çok zengin bir içerik sağlıyor.

Kuru ot ve yapraklar, kâğıt, karton ve talaş gibi malzemeler kahverengiler; yeşil yaprak ve otlar, biçilmiş çim, sebze ve meyve artıkları, kahve ve çay posaları, at dışkısı ve insan saçı gibi malzemelerse yeşiller arasında yer alıyor. Kahverengi ve yeşil malzeme oranı genellikle göz kararı ayarlanıyor, ancak kompost için yaklaşık üçte iki oranında kahverengi malzemeye, yaklaşık üçte bir oranındaysa yeşil malzemeye gereksinim duyuluyor.

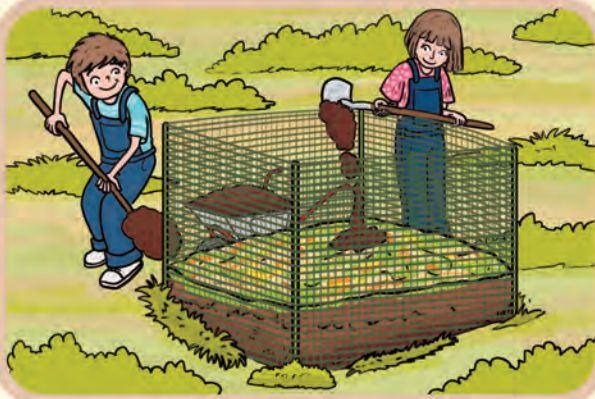
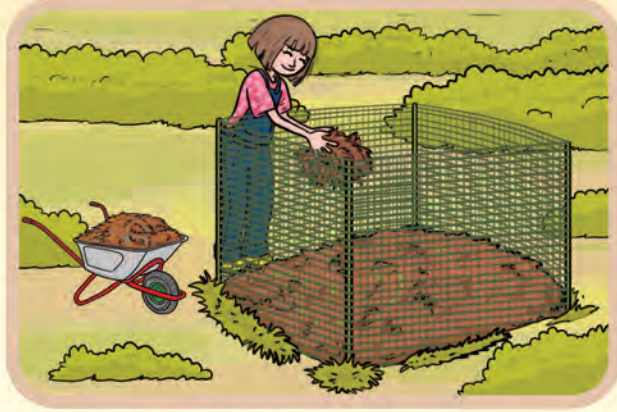
Kompost yapmak için gereken kahverengiler ve yeşiller genellikle birbirinden ayrı şekilde biriktiriliyor. Daha sonra bu malzemeler kompost yapmak için ayrılmış bir alanda, bir kutuda ya da bir fıçıda kompostta dönüştürülüyor.

Kompost plastik ya da ahşap bir kutu içinde yapılabilir.

Dijitalimaj / Alamy

Kompost yapmak için, biriktirilen organik malzemelerin yanı sıra biraz da bahçe toprağı gerekiyor. Bahçe toprağının içinde mikroorganizmalar bulunuyor. Mikroorganizmalar organik atıkları parçalayarak kompostu dönüştürüyor. Kompost yapımı için iki önemli şartın da yerine getirilmesi gerekiyor: Sulama ve karıştırma. Sulayarak mikroorganizmaların su gereksinimi karşılanıyor. Organik atıklar karıştırıldığında ise karışım havalanmış oluyor, dolayısıyla mikroorganizmaların oksijen gereksinimi karşılanıyor.

Şimdi sıra kompostu yapmaya geldi! Önce kompost için biriktirilen kahverengiler kalın bir tabaka hâlinde alta yayılıyor. Bu tabaka sulandıktan sonra üzerine yeşiller ince bir tabaka hâlinde koyuluyor. Bu tabaka da sulanıyor ve bunun üzerine daha ince bir tabaka hâlinde bahçe toprağı ekleniyor. Bahçe toprağı da sulanıyor. Biriktirilen malzemeler bitene kadar sırayla kahverengiler, yeşiller ve bahçe toprağı üst üste koyuluyor. Ardından kompost yığını oluştuktan sonra tekrar bir sulama yapılıyor. Ayrıca yığını kürekle biraz karıştırmak da gerekiyor.

Zaman içinde organik atıklar, bitkilerin büyümesi için gereken besin malzemelerine dönüşüyor yani ayrışıyor. Ancak bunun için kompost yığını haftada en az bir kez karıştırmak gerekiyor. Kompost yığını karıştırma işlemine aktarma da deniyor. Aktarma yapılırken yığının ortasındakiler dışa, dışındakiler ortaya getiriliyor. Ayrıca yığının nemli tutulması da çok önemli. Bu nedenle yığını arada sırada sulamak gerekiyor.

Toprak solucanları

Kompost yığını gerektiği gibi karıştırılır ve sulanırsa bir süre sonra içinde toprak solucanları, kırkayaklar ve böcekler yaşamaya ve çoğalmaya başlıyor. Toprak solucanları kompost yığınının havalanmasını sağlıyor. Ayrıca bu solucanların dışkıları bitkilerin büyümesi için gerekli hemen hemen tüm besin maddelerini içeriyor.

Mikroorganizmalar ve diğer canlılar sayesinde organik atıklar ayrışıyor ve koyu renkli, toprak gibi kokan, taneli, bitkiler için gereken besin maddelerini içeren, zengin bir çeşit gübre ortaya çıkıyor. İşte bu kompost! Kompost bitkilerin hızlı ve sağlıklı büyümesine yardım ediyor. Kompostun oluşması biraz zaman alıyor. Bu süre, kompost için biriktirilen atıkların türü ve büyüklüğü, sıcaklık, nem gibi pek çok etkene bağlı olarak değişiyor.

Getty TÜRKİYE

Burada bir kompost yığını görüyorsunuz.

Siz de evinizin balkonunda ya da bahçenizde kompost hazırlayabilirsiniz. Örneğin ağzı kesilmiş büyük bir pet şişe ya da bir kova içinde... Bunu yaparken kabının altına bahçe toprağı eklemeyi ve kompost karışımınızı ara sıra karıştırarak nemli tutmayı unutmayın!

Kompost, bitki yetiştirilecek toprağın üzerine seriliyor.

Elde edilen kompost çiçek yetiştirmek için saksılarda, sebze yetiştirmek için bahçelerde ya da tarlalarda kullanılabilir.

Seçil Güvenç Hepar
Çizim: Esra Oğunday Bakır